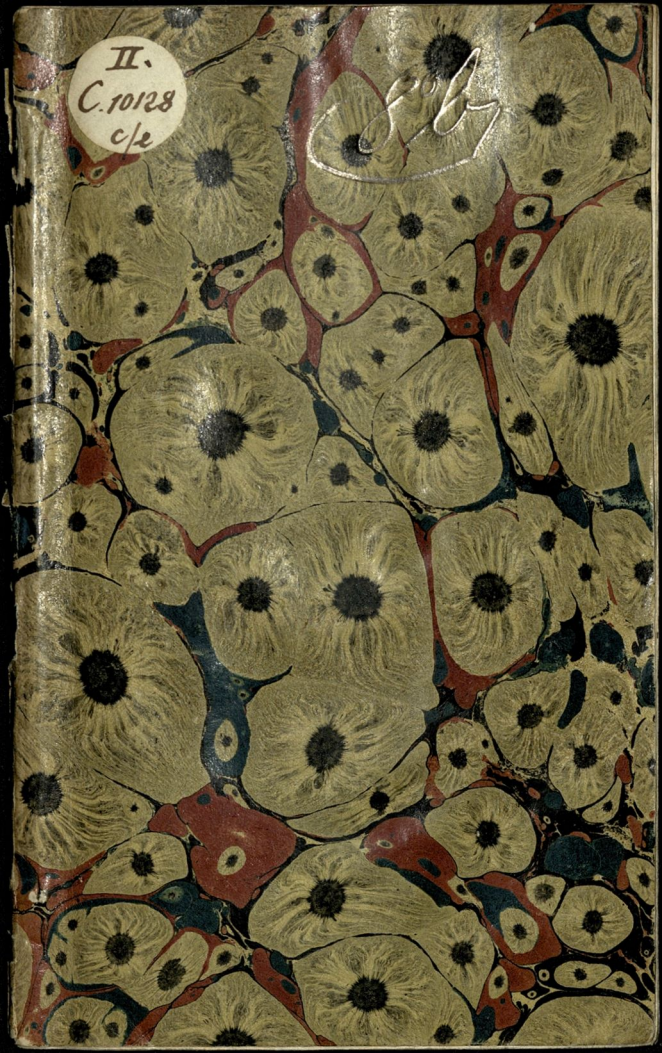

II.
C.10128
c/2

Handwritten signature or initials

✓ 10128. II. C. c. 2. R.

RASLAGANJE

nekaterih

ZERKVENIH NAVAD,

ali

kratko poduzhenje, kaj pomenijo
nektere duhovske opravila.

~~~~~

Na svitlobo dal

Franz Ksaver shlahten Andrioli,

Duhoven.

V^o Lublani,

natifnil Joshef Blasnik, 1834.

Na prodaj per Adamu Henr. Honu,
bukvovesu in kupzhevavzu f^o popirjam.

V' natif téh bukviz so gnadlivi Firsht

Gospod Gospod

ANTON ALOJS,

Lublanski Škof, 30. kimovza 1855, pervolili.

IN-030007480

I. Advent.

Vfako navadno leto se perzhne prvi dan prosimza, kateri dan novo leto imenujemo. Soldashko leto pa se perzhne o vsih Svetih, to je prvi dan mesza listognoja. Sholsko leto se perzhne sdaj po novi naredbi dva dni po s. Mihelu, to je prvi dan mesza kosoperska. Zerkveno leto pa se perzhne vselej v' prvo adventno nedelo, in fizer sato, kir se je ob tem zhasu nashe odreshenje perzhelo. Ob temu zhasu je zhišta diviza Maria ki je od s. Duha spozhela, rodila nashiga Svelizharja. V' veden spomin tolike srezhe sazhne katoljshka zerkev ob tem zhasu novo leto, in opominja Kristjane: „Povsdignite svoje glave, in glejte, vashe odreshenje se je perblishalo.“ —

Praśhanje. — Sakaj se temu zhasu pravi Advent, kaj pomeni ta beseda?

Odgovor. — Beseda Advent je latinška, in pomeni po nashimu jesiku: Prihod.

Pr. Sakaj jo shtir nedele v' Adventu?

Od. Mende koker pishe zerkveni pisa-
vez Durand savoljo zhveterniga Kristusoviga
prihoda. Pervi prihod Kristusovi je bil po
mesi, kir je zhloveshko natoro na-se vsel
in sa nas zhlovek postal. Drugi prihod je,
kir Kristuf pride s' svojo gnado v' serza
vernih Kristijanov. Tretji prihod Kristuso-
vi je per smerti vsaziga Kristjana. Zheterti
prihod bo sodni dan, kir bo Kristuf pri-
shel nas vse sodit.

Nekdaj je bil tudi zel adventni zhas,
sapovedani post, sdaj je pa le ene dni;
minihi imajo pa she sapoved zel adventen
zhas se postiti.

II.

Boshizh.

Pr. Kaj pomeni beseda boshizh?

Od. Boshizh je tóliko kakor boshji dan,
to je, Kristjani so ta sveti dan kteriga tu-
di mi she sdaj Sveti dan imenujemo, po-
seбно imenovali boshji dan ali boshizhni
dan, kir je ta dan boshji sin na svet prishel.

*Pr. Sakaj smé sveti dan vsaki mash-
nik tri svete mashe opraviti?*

Od. To se sgodi h' zhashti presvete troji-
ze, ktero s' tem katoljskha zerkev sa Je-

susovo rojstvo sahvali. Morebiti pa tudi v' spomin trojniga Kristusoviga rojstva 1) Je Kristus rojen od Boga ozheta od vekomej: 2) Rojen je bil po zhloveshko od Marije divize. 3) Rojen je v' serzu pravizbnih Kristjanov po duhovno skosi vero in lubesen.

Pr. Sakaj se pa sveti dan sme meso jesti, zhe je boshizh tudi v' petek?

Od. To je zerkev pervolila k' veseli-mu spominu, de je beseda meso postala. V' letu 816, torej pred taushent leti je v' zerkvenimu sboru na nemshkim v' mestu Ahen skleneno bilo, de vsak Kristjan sme na sveti dan meso jesti, naj bo petek ali sabota. Tudi je bilo ravn v' tistimu sboru she miniam prepovedano boshizhni dan se postiti.

III.

Novo Leto.

Shest sto let she le je, kar se je ta prasn timer sazhel. V' pervih zhasih ta dan ni bil sapovedan prasn timer, ampak she le postni dan je bil. Zerkev je pervim Kristjanam sapovedala se postiti, sato de so se bolj lozhili od nevernikov, kateri so vselej prvi dan prosimza velike pojédne, pijazhe in plesanje imeli, sravn so tudi druge velike gerdobije uganjali. S' takimi norzhi-

jami so ajdje svojga boga, Saturna po imenu, zhaštili, in sato ta njih prasn timer Saturnalja imenovali. Debi Kristijani ob takih nevarnih perloshnostih v' sberalishha nevernikov ne sahajali, in s' njimi ne potegn timer li, jim je bil sato tisti dan post sapovedan. Kader je pa ajdovska vera sginila, in ni bilo vezh nevarnosti, je tudi tisti post timer nil. Kar je pa prasn timer sapovedan je tega she le shest sto let. Na franzoskim se je sazhel v' letu 1244.

IV.

S. Trije Kralji.

Ta prasn timer se imenuje rasglasenje Jesusa Kristusa, in je od katolishke, zerkve sapovedan velik prasn timer. Shtirnajt sto let je she od takrat, kar je ta prasn timer postavl timer en. She od takrat je sapovedano ta prasn timer v' vselej s' veliko zhaštjo obhajati, in to k' trojn timer u spom timer inu :

1) Kir se je Jesus rasodel modrim is jutrove deshele, in se tako rasglasil med ajdi.

2) Kader ga je s. Janes kerstil v' reki Jordan se je rasodel in rasglasil med Judi.

3) Kader je v' Kani vodo v' vino spreobernil, se je rasodel svojim Apostelnam in njim svojo hoshjo mozh pokasal.

Ob zhasu Papesha Nikolaja je bila navada tudi ta prasn timer, kakor sdaj sveti dan meso jesti, zhe je bil v' petek ali sabota. Ob tem prasn timer so v' prvih zhasih duhovni ozhitno keršhovali tiste kteri so bili sadošti perpravljeni.

V.

Svézhniza.

Ta prasn timer se imenuje tudi ozhishovanje, sato kir je Maria mati boshja ravno ta dan, to je 40 dni po rojstvu v' tempel shla in po Mosefovi postavi ozhishena bila, in svojiga Sina Jesusa Bogu darovala.

V' shestim stolétju se je ta prasn timer sazhel.

Pr. Kaj pomenijo gorézhe svézhe, které maschnik shégna, in jih ljudjé potem s' prezesijo po zerkvi nesó?

Od. To poméni:

1. De je Jesus luzh svetá na prvo donashni dan v' tempel prishel.

2. De naš Jesus s' svojo svéto gnado rasšvetluje.

3. Kakor zhebela nedolshna zhisti vosk v' kup snafha, is kteriga se svezhe naredijo, ravn tako je Maria prezhistá diviza

nedolshniga Jesusa v' templu nebeshkimu ozhetu darovala sa grehe zéliga svetá.

Temu prasniku se pravi tudi svezhni-za, kir ob tem mati katolska zerkev svezhe shegnuje, in ima s' gorezhimi svezhami prezesijo po zerkvi, ter jih tudi permasi verni pershgo, v' spomin, de je Jesus Kristus luzh, ki je pershla na svet, in nas rasvetluje.

VI.

Tri Predpepelniczne Nedéle.

Pr. Kaj pomenijo tiste tri nedele pred pepelnizo, v' kterih nam zerkev she pokoro osnanuje?

Od. Perva predpepelniczna nedela se imenuje Septvagesima. To je latinsko ime, in pomeni po nashim jesiku sedemdeseti dan. V' peryih zhasih so Kristjani posebno duhovni sedemdeset dni v' velkimu postu se postili, to je od te nedele pa do bele nedele. To je bilo v' spomin, kakor je nekdej judovsko ludstvo sedemdeset let v' terdi sushnosti pokoro delalo, preden je prishlo v' svojo deshelo nasaj, tako so Kristjani sedemdeset dni se postili, debi is hudizhove sushnosti resheni v' nebeshko domovanje priti se vredne storili.

Druga predpepelnizhna nedela se imenuje Seklagesima, to je šestdeseti dan.

V' to nedelo so se v' prvih zhasih sazheli postiti sato kir v' nekterih krajih je bilo prepovedano ob zhetertkeh se postiti, de so se pa vender zelih shterdeset dni postili, so sategavoljo to nedelo shterdeset-danski post sazheli.

Tretja predpepelnizhna nedela se imenuje po latinsko Kvinkvagesima, to je petdeseti dan.

Potem ko je bil 40 danški post povsod enako sapovedan, so se Kristjani vsaki dan postili rasen nedele, kakor je she sdaj navada. De so pa vender Kristjani zelih 40 dni posta imeli, so 40 danški post v' to nedelo sazheli. Sdaj so le same imena ostale, kir mi sazhnemo 40 danški post v' pepelnizhno sredo. Tri predpepelnizhne nedele so sdaj le perprava k' shtirdeset-danskimu postu.

VII.

P u št.

Pr. Sakaj ljudje pustni dan, posebno pusten vezher tako slo jedó in pijó?

Od. To je ajdovska navada, ktera se je per Kristjanih do donashniga dne ohra-

nila. Ajd je so ob tem zhasu malika, kteri-
mu je Bahus imé, zhaslili s' zhesnemozh-
nim shertjam in pitjam, in s' drugimi
gerdobijami. Ni tedej prav de Kristjani v'
taki nerodnosti she sdaj nekdayne ajde po-
fnemajo.

Kristjani so ta dan dobro pili in jed-
li, sato kir se drugi dan 40 danški post
sazhne, in se more nehati meso jesti. Sa-
to se temu dnevu pravi Pust, to je: „She
danes meso jej, potlej ga pust.“

VIII.

Shtirdefetdanški Post.

Pepelnizhna Sreda.

Po sapóvedi keršhanske zerkve se sdaj
40 danški post vselej pepelnizhno sredo
sazhnè.

Pr. Sakaj se tej sredi pepelnizhna pravi?

Od. Sato kir duhovni Kristjanam gla-
ve s' pepelam potresajo.

To sredo maschnik shegna per mashi
pepel, kteri je is soshgane shegnane oljke
poprejshniga leta. Konz mashe vsame mas-
nik pepel, in naredi s' njim krish na zbelu
narpervo sebi, potem drugim Kristjanam,
kteri pred mashnika pokleknejo, in rezhe

te besede: „Spomni se zhlovek, de si prah, in se bosh spet v' prah preménil.“

Pr. Kaj pomeni to pepelenje?

Od. To je spomin ozhitne pokore, kakor je bila v' navadi v' prvih zhasih kerfhanfke zerkve.

Ozhitni spokorniki so v' prvih zhasih to sredo bili s' pepélam potreseni v' snamnje ozhitne pokore. Pepél je bil snamnje shalosti in pokorjenja she v' starimu testamentu. Tako Kristjane pepeliti, kakor je sdej navada je bilo ukasano od katoljshke zerkve v' letu 1091.

Pr. Sakaj je sapovedano v' vélkim postu ravno 40 dni se postiti?

Od. 1) V' spomin Kristusoviga posta, kteri se je 40 dni in 40 nozhi postil.

2) Debi s' postam grehe pokorili in boshjo milost doségli, kakor nekdej Nivlani.

3) De bi ta zhas pertergvali v' jedi in pijazhi teh 40 dni, ki so tako rekozh desetina zeliga léta, se pokorili, in se bolj vredno perpravlali k' obhajanju velikonozhnih prasnikov.

Pr. Kdaj je 40 danski post bil sapovedan?

Od. Prezej prvi Kristjani so se 40 dni vsako leto leto postili. V' letu 119 je pa she bil sapovedan ta post.

V' prvih zhasih so imeli Kristljani tri velike poste.

Pervi je bil 40 dni pred veliko nozhjo, kakor ga she sdaj imamo, imenovali so ga velki post.

Drugi je bil od svetiga Martina do Boshizha.

Tretji je bil od Binkusht do Kresa. Katolska cerkev je le samo 40 dnfki post obdershala, una dva posta le poklofhtrih she imajo.

IX.

Drugi Posti.

Kvaterni Posti.

Pr. Kaj pomeni beseda kvaterni?

Od. Kvaterni je latinska beseda, in pomeni v' nashimu jesiku zhveterni post, to je v' vsakimu zhetertimu delu leta je tri dni sapovedan post.

Kvaterni ali zhveterni posti so bili she v' prvih zhasih v' navadi.

She Judi v' starimu testamentu so imeli vsako leto 4 poste, to je: spomlad, po letu, v' jesen in po simi.

Pr. Kdaj so bili sapovedani postni dnevi pred nekterimi velikimi prasniki.

Od. V' petim stoletji, kader so poznihni sohodi nehali, to je de se niso

Kristjani vezh po nozhi pred velikimi prasniki vkup shajali, kakor je bilo do takrat navada. Namest ponozhnih molitev je bil dan pred velikimi prasniki sapovedan post.

Pr. Sakaj je tudi o petkih in sabotih meso jesti prepovedano?

Od. V' petek je postni dan k' zhasi terplenja in smerti Kristusove. V' saboto pa h' zhasi Kristusoviga pogréba.

Petek je bil postni dan kmalo od prvih zhasov, v' saboto pa mesnih jedi se sdershati je bilo veliko posnej sapovedano.

X.

Zvetna Nedela.

Pr. Sakaj to nedelo Kristjani pridejo v' cerkev s' vejami, ktere maschnik shegna?

Od. V' spomin Kristusoviga posledniga prihoda v' Jerusalema, kjer je bil s' zhasitjo sprejet od ljudstva. Shli so mu s' vejami naproti, in ga glasno zhasili.

Navada v' prezefji s' vejami okoli cerkve iti je she v' shestim stoletji bila. Papesh Gregor jo je okoli leta 600 napravil.

Pr. Sakaj se cerkvene vrata sapro, kader maschnik okoli cerkve pride, in sakaj

trikrat s' krisham poterka, po tem se she le odprejo?

Od. To pomeni de so nam bile po Adamovimu grehu vrata v' nebefa saperte tako dolgo, de nam jih je Jesus s' svojo smertjo na krishu spet odperel.

XI.

Velki Teden.

Pr. Sakaj se ta teden velki teden imenuje?

Od. Savoljo velikih sgodeb, ktere so se s' Jesusam godile.

Pr. Kaj pomeni tistih trinajst svezh, ktere per ozhitnih molitvah ta teden se pershgo na trivoglatim raglji in se pozhasi ena sa drugo ugasujejo?

Od. Dvanajst svezh pomeni 12 Apostelnov, trinajsta pomeni Kristusa.

Kader se svezhe velki teden per molitvah ena sa druga ugasujejo pomeni, kako so Apostelni Jesusa eden sa drugim popustili, in od njega sbeshali potem ko je bil vjet.

Pr. Sakaj je v' velkimu tednu prepovedano svoniti, prepovedana muska, orgle in vse druge ozhitne rasveselenja?

Od. Sato debi Kristjani na tihama Kristusovo terplenje in smert premishlje-

vali, in shalovali savoljo svojih gréhov, kateri so Kristusu tóliko terpenja napravili.

Pr. Sakaj vélki teden namešt svonov s' lesénimi klepetulámi ropotajo.

Od. To poméni, kako so v' pervih zhasih Kristjani, kader je bila kershanska zerkev preganjana, se skrivali in k' boshji flushbi s' lesénimi ropotulami se sklizovali.

Pr. Sakaj vélki zhetertek po boshji flushbi vse altarje odkrijejo?

Od. To pomeni kako so hudobni Jude is Jesusa oblazhila tergali.

Pr. Sakaj je navada po konzhanih zerkvenih molitvah vélki teden v' zerkvi shum in ropotanje napraviti?

Od. To poméni krizhanje hudobnih Judov, kateri so vpili in filili, de Kristus naj na krishu umerje.

Pr. Je vélko saboto ogenj shegnovati she sdavnej navada?

Od. V' letu 242 je to ukasal Papesh Fabian. Od takrat je navada rezhi, kader se luzh v' hisho pernese: „Hvalen bodi Jesus Kristus.“

Pr. Je kersfino vodo shegnovati she stara navada?

Od. She od apostolskih zhasov je, kar prizhuje s. Dionis, s. Ziprian in s. Ambrosi.

XII.

Velikanozhna Nedéla.

To nedélo s' posebno zhaſtjó in s' velikim veseljam obhajati je bilo she od Apostelnov sapovedano v' spomin nar veselejſhi in nar frezhnejſhi sgodbe, odsmertivſtajenja Kristuſoviga.

Pr. Sakaj se to nedélo krúh, meſó in jajza shegnujejo ?

Od. To je sapovedano od katoliſhke zerkve, kir ſo Kristjani 40 dni ſe od meſnih, in v' nekterih krajih od jajzhnih jedi sdershali, sazhno sdaj ſpet meſo jeſti njim ga maſhnik poſhegna, de bi jim téknil in jim ne ſhkódovalo. Tudi je to ſpomin nekdanjiga velikanozhniga jagneta.

XIII.

Béla Nedéla.

Pr. Sakaj se prva nedéla po veliki nozhi béla nedéla imenuje ?

Od. Sato ki ſo v' prvih zhaſih tiſti, kteri ſo o veliki nozhi kerſheni bili, ſkoſi zel teden bele oblazhila noſili, v' prvo nedélo po veliki nozhi ſo jih ſlékli in ſvoje navadne oblazhila oblékli.

XIV.

Vnebohod Kristusov.

V' petim stoletju se je she le ta prasn timer sazhele. Od sazhetka so Kristijani vse dni od velikenozhi do binkushti s' veseljam obhajali v' spomin Kristusoviga vstajenja. Po tem pa je bil ta prasn timer posebno k' zhasi Kristusoviga vnebohojenja postavlj en. Per velki masi se ta dan debela velikanozhna svezha vgasne, kar pomeni, de Kristus je semljo sapustil in v' nebesa shel.

XV.

Binkushti.

Pr. Kaj pomeni beseda Binkushti?

Od. To je gershka beseda. Greki pravijo Pentekoste, mi pa potlej Binkushti, kar se pravi pedeseti dan po velikinozhi.

Pr. Kdaj se je prasn timer sazhele?

Od. Je od Apostelnov postavlj en.

Pr. Kdaj je bilo sapovedano postiti se pred binkushtnim prasn timer?

Od. Sedemsto let po Kristusovimu rojstvu ali v' sedmim stoletji.

XVI.

Prezefje.

I.

Prezefja S. Marka.

Pr. Kdaj se je ta prezefja sazhela?

Od. Sdavnej she, v' letu 590 po Kristusovimu rojstvu je Papesh Gregor I. ukazal po Rimu s' ozhitno prezefjo Litanije vsih Svetnikov na glas moliti, sato de bi se Bog usmilil, in njim odvsél strashno kugo.

Ob tistimu zhasu je bilo v' Rimu grosno veliko povodje, de je veliko ljudi potonilo! ko so vode nehale je ostalo strupeno blato, ktero je luft tako okushilo, de so ljudje sa kugo naglo merli. Malo ljudi je she bilo v' Rimu, in okoli Rima je vse pomerlo. Js vode so perlesle strupene kazhe, ktere so ljudi veliko pomorile. Takrat je bilo tisto snamnje, kdor je le kihnil ali slo sdehal, je kmalo sa kugo umerl. Sato je od tistiga zhasa she sdej navada rezhi tistimu kteri kihne: Bog pomagaj, in de se tisti, kterimu se sdéha s' krisham sasnámnova.

II.

Prezefje Krishoviga Tedna.

Pr. Sakaj se temu tednu krishovi tedn pravi?

Od. Sato kir se Kristjani perve tri dni krishoviga tedna vkup sberajo, in s' ozhitnimi prezefjami Boga profijo, de bi vse nefrézhe od njih odvernili, — per prezefjah pa se vselej naprejnese podóba na krish perbitiga Kristusa.

Pr. Sakaj se per prezefijah vselej krish naprejnese?

Od. 1) Sato de Kristjani ozhitno s' tem pokashejo, de so v' Kristusovim imenu vkup sbrani.

2) Sato, de se Kristjani opominajo svojo boshjo flushbo v' Jesusovimu imenu sazheti in konzhati, kakor opomina s. Paul s' tem besedami: „Vse karkoli delate, storite v' imenu Gospoda nashiga Jesusa Kristusa.“

3) De Kristjani sposnajo Kristusa sa svojiga poglavarja, in sa svojiga vajvoda.

4) De vse kar profimo, skosi boshjiga Sina Jesusa Kristusa dobit samoremo.

Pr. Kdaj je bil sazhetik prezefij krishoviga tedna?

Od. V' letu 450 je brumen in svet shkof, Mamert po imenu, v' mestu Vieni

na franzófskim narpervi sazhél krishove prezesje. S' grosnimi potréfi, s' hudimi sverinami in s' drugimi nadlogami je Bog ob tistih zhasih ljudi obiskal. Debi Bog te nadlode odverniti je brumen shkof Marmert vkup sbral Kristjane, de so s' ozhitnimi molitvami Boga profili sa odvernenje tolikih nadlóg.

Ta navada je ostala in potem je szhafama po zelim kershanstvu vkasano bilo te tri dni s' ozhitnim prezesjami obhajati.

Na franzófskim kjér so se te tri prezesje sazhele, so bili v' sazhetku vsi trije dnévi tudi postni dnevi: Kristjani so s' molitvo tudi post sklenili. S' zhasam je post nehal.

III.

Prezesja S. Reshniga Telefa.

Pr. Kdaj je bil prasník S. Reshniga Telefa postavljen?

Od. V' letu 1264 je Papesch Urban IV. ukasal ta prasník vsako leto obhajati v' zhetertek po s. Trojize nedéli, sato kir je vélki zhetertek, kader bi se ta prasník imel obhajati, drugih zerkvenih opraviil prevezh.

Prezesja tega dnéva se je posneje sazhela. Papesch Janes XXII. je v' letu 1316 ukasal ta prasník povsot s' ozhitno prezé-sjo obhajati.

~~~~~

XVII.

Velki Shmarn, ali Vnebóvsetje
Marije Devíze.

Pr. Kdaj je bil ta prasník sapovédan?

Od. V' lelu 858. V' nekterih krajih pa so ta prasník she pred obhajali, kir od njega govorita s. Gregor in s. Bernard.

Ta prasník imenujejo v' nekterih krajih: Velka gospa, ali velka gospodniza. V' nekterih krajih pa tudi pravijo: Velka masha.

XVIII.

Mali Shmarn, ali Rojstvo Marije
Devíze.

Pr. Kdaj je bil ta prasník sapovedan?

Od. V' letu 1250 ga je Papesih Inozenz obhajal sapovedal.

Temu prasníku v' nekterih krajih pravijo: Mala gospa ali mala gospodniza. V' nekterih krajih pa tudi pravijo: Mala masha.

XIX.

Roshenkranz.

Pr. Kdo je roshenkranz sazhel uzhati?

Od. Pravijo de s. Dominik.

Papesh Pius V. je v' letu 1571 Turke s' svojo vojsko premagal, in sato potem perporozhal roshenkranz moliti. Papesh Gregor XIII. je potem sapovedal vsako leto v' pervo nedelo mesza kosaperska spomin roshenkranza ozhitno obhajati.

XX.

Zerkvéno Shegnanje.

Pr. Kdaj so sazhéli zerkve shegnovati?

Od. To je stara navada. Shé v' starim testamentu je Salomon posvezhenje Jerusalemskiga tempelna s' velko zhaštjo obhajal zelih 8 dni.

Spomin tega tempelnoviga posvezhenja so po tem Judje vsako leto ponovlali.

V' zhetertim stoletji, kader je kershanfka zerkev mir sadobila, so Kristjani sazheli s' veseljam zerkve sidati, in vsaka nova zerkev je bila posvezhena ali shegnana. Papesh Silvester je v' Rimu v' letu 355 narpervo zerkov ozhitno s' veliko zhaštjo posvetil, in spomin tega zerkveniga posvezhenja vsako leto obhajati ukasal.

Pr. Kaj pomenijo bandera, ktere se v' turnih obešijo pred shegnansko nedelo?

Od. To ne pomeni nizh drujiga, kakór spomin, kako so prvi Kristjani ban-

dero postavili na zerkev, de so s' tim o-
snanili kdaj bo zerkveno posvezhovanje,
in tako Kristjane vkup povabili. Ravn ta-
ko bandero v' turni obeshen je vablenje
Kristjanov k' shegnanji.

XXI.

Prasnik Vſih Svetnikov.

Pr. Kdaj je bil ta prasnik sapovédan?

Od. V' letu 607 po Kristusovim roj-
ſtvu. Ta prasnik je bil od sazhetka vse-
lej 13 dan velkiga travna. Papesh Gregor III.
ga je v' letu 731 preſtaval na 1. dan li-
ſtognoja, kakór je ſhe sdaj.

XXII.

Svonovi.

*Pr. Kdaj ſo velike svonove sazveli na-
rejati?*

Od. Nekteri uzheniki pravijo de ob
zhaſu Papesha Sabiniana okoli leta 604 po
Kristusovim rojſtvu. Ravno ta Papesh je
tudi narpervo sazhel ljudi nagovarjati, de
ſo ure v' turnih narejali, ktere ſo ure
kaſale in tudi s' bitjam na svonove ſe
glasile.

Pr. Kje so narnapervo sazheli velike svonove liti?

Od. Na lashkim v' mestu Nola po imenu, desheli pa se pravi Kampanja, sato se po latinsko she sdaj svon Kampana imenuje.

Pr. Zhimu so svonovi?

Od. Sato de Kristjane v' zerkev k' bo-shji flushbi klizhejo. Sato de Kristjane k' molitvi opominjajo, in prasnike osnanujejo.

Pr. Kdaj so svonove sazheli shegnovati?

Od. V' letu 958 po Kristusovim rojstvu je Papesh Janes XIII. narpervo v' Rimu velki svon shegnal in mu ime Janes Kerfnik dal.

Pr. Kaj so svonovi kersheni, kjer imajo imena?

Od. Niso kersheni le posvezheni, ali shegnani so. Kir jih pa Shkof per shegnavanji tudi s' svetim oljam pomashejo in jim imena dajo, so ljudi tem shegnovanju sazheli rezhi kerst svonov.

Pr. Sakaj po nekterih krajih merlizhu tako dolgo svoni.

Od. S' tem Kristjane opomina, de bi sa ranziga molili. Tudi jih svonenje opominja na smert misliti, de se bo s' nam v' kratkim tako sgodilo, kakor s' ranzim, kteriga sdaj svonovi ohjokujejo, ali obshalujejo.

Pr. Sakaj so vzhasi nashhi spredniki s' svonenjam hudo vreme in zopernize preganjali, sdaj pa ne puste vezh svonili?

Od. Svon sam na sebi nima nobene mozhi hudo vreme preganjati. S' svonenjam se le snamnje da, de se hudo vreme blisha, de bi Kristjani molili, in Boga profili, de bi hudo vreme odvernili. Kdor pa she sdaj zopernize veruje, ozhitno pokashe, de je grosno malo poduzhen v' refnizah kerfshanske vere. Sram naj ga bo.

De je pa shkodljivo in nevarno svoniti takrat, kader je she hudo vreme bliso naš skufhnja sadosi uzhi. Kolikokrat se je she sgodilo, de je svon od dolgiga svonenja sogrets' svojo vrozhino tresk nase potegnil, de je v' turn treshlo, meshnarja ali pa kdor je svonil ubilo, in she druge shkode veliko naredilo.

Pr. Sakaj svoni vselej sjutrej, svezher in opoldne?

Od. Sato de Kristjani molijo, sjutrej k' zhasi Kristusoviga uzhlovezhenja, opoldne k' zhasi Kristusove smerti, svezher k' zhasi zhasitliviga odsmertivstajenja. To svonenje se je sazhelo okoli leta 1428 po Kristusovimu rojstvu.

Pr. Sakaj sjutrej ob sedmi uri svoni?

Od. Sato de Kristjani molijo in Boga hvalijo kir je bil strashen sovrashnik Turk

premagan in odgnan, kter je v' nashih deshelah pred tri sto letmi grosno veliko fhkode storil, in bres fhtevila Kristjanov pomoril.

XXIII.

Od Zerkvâ.

Pr. Sakaj ima vsaka zerkev turn?

Od. Sato de se she od delezh posna, de je to boshja hifha le sa boshjo flushbo odlozhena.

Tudi sato de se is vishave s' svonenjam Kristjani loshej k' boshji flushbi vkup-fklizhejo.

Pr. Sakaj je vezhdel vsaka zerkev s' velkim altarjam proti jutru obernena?

Od. Sato kir so she prvi Kristjani navado imeli, kader so molili, se proti jutrovi strani obrazhati, kar je pomenilo upanje, de bodo s' Kristusam vred enkrat od smerti ustali. Torej so she prvi Kristjani, po tem ki jim je bilo dovoljeno zerkve sidati, jih tako obrazhali, de je bil velki altar vselej proti jutru obernen. Tako zerkve sidati je Papesh Klemen posneje sapovedal.

V' jutrovi desheli je Jesus sanaf umerl in od smerti vstal. Tudi Salomonov tempel je bil proti jutru obernen.

V' pervih zhasih so bile zerkve tako narejene, de so bile v' tri dele rasdelene. Pervi ali sgorni del pred velkim altarjam je bil le samo sa duhovne.

Drugi del je bil sa vse tiste verne Kristjane, kateri so lepo shiveli in per zeli boshji slushbi biti smeli.

Tretji del je bil le sa tiste, kateri so bili v' ozhitni pokori, in so le nekaj zhasa per svetih opraviilih biti smeli, potem so mogli se umakniti in is zerkve iti.

Pr. Sakaj se vsak s' shegnano vodo poshkropi, kader v' zerkev pride?

Od. To je spomin, kako je bilo v' pervih zhasih, kir se je mogel vsakter umiti pred zerkvijo. Roke in obras si je mogel vsakter umiti preden je v' zerkev stopil, kar je pomenilo, de vsak more s' zhistim serzam v' tempel boshji priti.

V' pervih zhasih niso bili Kristjani v' zerkvi vfi eden med drugim, ampak shenske so bile vselej od moshkih odlozhene, tako de se eden drugja she vidili niso, kakor je per staroverzih she sdaj navada.

Ni prav in nespodobni se, de v' sdajnih zhasih so v' zerkvah ludje vse pomeshani, to marfakteriga moti v' molitvi, in v' andohti.

V' sdajnih zhasih je v' zerkvi odlozhena leva stran shenskim, desna moshkim.

Pr. Kdaj so se v' zerkvah orgle sazhele?

Od. Okoli leta 660 po Kristusovim rojstvu, do tistiga zhasa so Kristjani le svete pesme, kterim se psalmi pravi, v' zerkvah prepevali, in Boga zhaslili.

Pr. Sakaj je verh krisha na turni vezhdel tudi peteln?

Od. Krish je na turni sato, de ga vsak she od delezh vidi, in se spomni krish zhasliti, kir smo na krishu odreshe-nje sadobili. Peteln nas opomina k' zhu-vanju in h' pokorjenju, kakor je opomi-nal s. Petra.

Pr. Sakaj v' zerkvi pred altarjam ker je s. Reshno Telo vedno more luzh goreti.

Od. Sdavnej she je to sapovedano, de more v' vsaki zerkvi pred sakramentam svetiga Reshniga Telefa lampa goreti po dnevi in po nozhi sato de s' tem Kristjani pokashejo in sposnajo boshje velizhaslivo, kter prebiva v' vezhni nesapopadlivi svit-lobi, in v' kterimu ni tamote. Luzh pred altarjam pomeni tudi kako more biti shi-va nasha vera, ktera je zhesnatura luzh od Boga nam dodelena. Kakor lampa v' zerkvi vedno gori, tako morejo biti nashe shelje vedno gorezhe po Bogu, ravn tako more biti vedno gorezha nasha lubesen do Boga. She v' starimu testamentu je bilo povelje, de je mogla pred skrinjo miru

in sprave vedno luzh goreti. Bil je velik svezhnik, is zhištiga slata v' svetinišhu stariga testamenta, kateri je imel sedem roglov, na katerih so bile lampe. Israelzi so mogli narzhištejšhiga olja prinešti, duhovni pa so mogli skerbeti, de je tih sedem lamp vedno gorelo.

Pr. Sakaj se per masshi, ali per drugi boshji flushbi v' zerkvi vselej svezhe pershgo, defi je po dnevi, kir se dobro vidi?

Od. To je spomin, kako so Kristjani v' prvih zhasih, dokler je bila kershanška zerkev preganjana, se skrivali po tamnih krajih po keldrih in po berlogih, torej so vselej mogli luzh pershgati, kader so boshjo flushbo opravlali. Gorezhe svezhe per masshi pomenijo tudi Kristusa, kateri je luzh sveta, de ga moremo s' shivo vero moliti.

Pr. Kaj pa to pomeni, de ljudje o kresu to je kresni vezher ogenj napravijo na polju in na hribih?

Od. To je spomin tistih zhasov, ko so nashi spredniki ajdje ali neverniki bili, kteri so ogenj sa Boga molili, in so vselej takrat, kader je nar dalj dan bil, k' zhasi ogneniga boga voliko ognja sashgali in veselje obhajali. Imenovali so tisti zhas kres to je is besede kresat, kir so kresati in s' kresanjem ogenj naredit se nauzhili. Sdaj

pa pomeni ajfer svetiga Janesa Kerfnika, kateri je v' pufhavi f' svojim fpokornim shivlenjam kakor luzh svetil, in Kristusa luzh zeliga sveta osnanoval.

Pr. Kaj pomeni de po vezh krajih imajo navado pusten vezher po njivah ogenj sashgati?

Od. Tudi to je she od ajdovskih zhafov. Kader so nashli fpredniki she neverniki bili so nekiga pijanskiga boga zhaftili, kterimu so rekli Bahun, k' njegovi zhafti so imeli vsako leto en dan, kir so po nozhi s' gorezhimi baklami, svezham in terfkam okoli derjali in norze lovili, in mnoge nespodobne norzhije uganjali.

Sdaj per Kristjanih ogenj na pusten vezher, kar imenujejo pust shgati pomeni, de se tist vezher pusten zhaft neha in de Kristjani hozhjo vse pustne norzhije popustiti kakor debi jih foshgali, in potem spokorno shivlenje sazveli.

Pr. Kaj neki to pomeni, kader per nekterih zerkvah med boshjo flushbo, med masfo ali per shegnu streljajo, ku strelanje le k' vojski gré?

Od. To nepomeni drujga kakor vese-lje obhajati. Kakor zhlovek, kader ga kaka rezh prav rasveseli, s' rokam ploska, tako so Kristjani, kader so kako ozhitno

veselje obhajali, sazheli štelati. Vender nepotrebno je to.

Pr. Kaj pomenijo farbe zerkvenih oblazhil, kir vzhasi je mashen plajsh bel ali rudezh, ali selen, ali vishnjav, vzhasi pa zhern.

Od. Bela farba per zerkvenih oblazhilih pomeni veselje o velikih prasniki. Od nekda je she bela farba snamnje veselja.

Tudi pomeni bela farba zerkvenih oblazhil o prasniki Marie, zhifost in nedolshnost Matere boshje. Bela farba je bila vselej snamnje zhifosti in nedolshnosti.

Rudezha farba zerkvenih oblazhil pomeni prelivanje krivi, torej je sapovedano de masniki morejo o prasniki svetih marternikov vselej per boshji flushbi v' rudezhih oblazhilih biti oblezheni. Tudi o binkufhtnih prasniki morejo masniki rudezhe oblazhila imeti, kir je s. Duh v' podobi ognjenih jesikov zhes Apostelne prišel.

Selena farba pomeni upanje. Upanje imamo mi Kristjani, vezhno svelizhanje dosezhi, zhe bomo po kershansko shiveli.

Selena farba nas tudi spomni, de bomo na soden dan od smerti uštali. Kakor spomlad vse oseleni in vštane, tako bomo tudi mi tako rekozh oseleneli in vštali.

Višhnjava farba zerkvenih oblazhil pomeni pokoro, shalošt. Torej je sapovedano de morejo masfniki per boshji slushbi v' adventu in postu in ob drugih postnih dneh s' višhnjavim oblazhilam oblezheni biti.

Zherna farba pomeni shalovanje po mertvih, torej je sapovedano, de duhovni morejo per masfi sa mertve, in tudi per drugih molitvah po mertvih vselej v' zhernih oblazhilih biti oblezheni.

Pr. Sakaj imajo pa shkof per boshji slushbi tako veliko palizo.

Od. To pomeni shkofovo zhašt in oblast, de je shkof vikshi duhoven pastir zele shkofije. She v' starim testamentu so imeli poglavarji rodov na boshje povelje take posebne palize, de so se od drugih raslozhili. Od tot je prishla navada de so poglavarji nosili v' rokah palize v' snamnje njih oblasti, kakor she sdaj imajo kralji in zesarji, kar imenujejo zeptar. Ravno tako je shkofam bilo she od sazhetka ukasano v' snamnje svoje oblasti imeti krivo palizo, kakorshne so pastirji kda' imeli, in jih po nekterih krajih she imajo. Krive ali sakrivljene palize imajo pastirji sato, de s' njimi lahko, kader je treba, ovzo vjamejo in jo k' sebi potegnejo. Ravno to pomeni sakrivljena shko-

sova paliza, de škof ima vso oblast poštrfati hudobne nepokorne ovzhize keršhanske zerkve, in varvati pred nevarnostjo pokorne in sveste ovzhize keršhanske zerkve. Take škofove palize so she od nekdej v' navadi.

Pr. Sakaj imajo škof tako visoko kapo?

Od. Sato de se is med vsih drugih sposnajo. V' starih zhasih niso le samo škofje takih visokih kap nosili, ampak vsi duhovni.

Tode škofje so imeli vselej bolj olepshane s' slatam in srebram preshite kape. Ofem sto let je tega, kar so drugi ljudje nehali takih kap nositi, ostale so le škofam in duhovnim; posnej she le je bilo sapovedano, de takih visokih kap drugi duhovni nesmejo nositi, kakor le samo škofje. Drugim duhovnim je bilo odkasano take voglate zherne kapize nositi, kakorshne she sdaj imajo. She dve sto let ni, kar so take kapize v' navadi.

XXIV.

Od Pogrebov.

Pr. Kdo je narpervo pokopalisha napravil, de se mertvi vkup sakopavajo?

Od. She Abraham je v' starim testamentu od Efrona njivo kupil, kamor je

svojo sheno pokopal, in tudi sa-se in sa druge svoje rodovine v' pokopalishe odlozhil.

Pr. Sakaj pa more pokopalishe shegnano ali posvezheno biti?

Od. 1) Sato kir zhlovek ni kakor ka-ka druga stvar, ampak zhlovek je po nauku svetiga Apostelna Pavla, tempel svetiga Duha.

2) Zhlovek je per svetim kerstu in per drugih svetih sakramentih s' svetim oljam posvezhen, torej se ne spodobi, de bi Kristjan shvini enako v' semljo vershen bil, spodobi se, de je v' shegnano semljo sakopan.

3) Kakor se Kristjan v' shivlenji od nevernikov raslozhi tako se spodobi, de je Kristjan tudi po smerti od nevernikov odlozhen.

Pr. Kdo je narpervo pokopalishe shegnal, ali posvetil?

Od. Papesh Kalist je v' Rimu posebni kraj odlozhil ga shegnal in v' pokopalishe marternikov odlozhil.

Pr. Sakaj per merlizhu vselej kader na parah leshi, luzh gori?

Od. To pomeni de le truplo zhlovekovo je mertvo, dusha pa smeram naprej shivi. S' tem Kristjani, kir merlizhu luzh pershgejo, ozhitno pokashejo, de mu per-

vofhijo vezhno luzh, to je vezhno svelizhanje.

Pr. Sakaj se merlizhu Kristusova podoba v' roke da, kir nizh ne ve, mu tudi nizh pomagati ne more?

Od. Ref je de merlizh nizh ne zhuti in nizh ne ve, naj mu dado v' roke kar hozhejo, ampak to je lepo snamnje, de je ranki v' Kristusa verval in v' kershanski veri umerl, de le skosi Kristusovo saflushenje vfi svelizhanje sadobiti upamo.

Pr. Sakaj pa merlizha dokler na parah leshi hodijo ljudje s' shegnano vodo kropit?

Od. Sato de bi hudoben duh ne motil Kristjane v' molitvah, ktere sa mertviga opravljajo, in de bi molitve, ki jih Kristjani sa mertviga store, ranzimu pomagale, zhe kake pomozhi potrebuje. Kropenje s' vodo pomeni tudi vofhenje, de bi Bog ranziga dusho s' nebeshko roso gnade boshje pokropil, in mu vezhno shivljenje dal.

Pr. Sakaj duhoven merlizha poshegna preden ga pokopat neso?

To pokashe vofhenje; mafhnik v' imenu vfih Kristijanov vofhi ranzimu, de bi ga Bog na unimu Svetu poshegnal in ga k' sebi v' nebefa vsel.

Pr. Kaj pomeni kader maslnik merlizha s' shegnanim kadilam pokadi?

Od. To pomeni voshenje zerkve, de bi molitve Kristijanov, ktere sa ranziga store, kakor dishezh dim do nebes prishle, in ranzimo, zhe proshnje potrebuje, pomagale. Tudi pomeni kadenje, de more Kristjan lep duh kershanjskih dobrih del nad sabo imeti, zhe se hozhe k' Bogu povsdigniti.

Pr. Sakaj maslnik merlizha do groba spremiti?

Od. Sato de od zerkve sapovedane molitve ozhitno opravi in moli tudi v' imenu drugih Kristijanov, kteri merlizha spremiti, ali zhasa, ali perloshnost nimajo.

Pr. Sakaj per pogrebu vselej kdo krish naprej nese?

Od. To pomeni, de se je ranki pod banderam Kristusoviga krisha zel zhas svojiga shivlenja kakor vojshak vojskval sa nebesa.

Pr. Sakaj maslnik per pogrebu nese v' rokah gorezho svézho, kader merlizha spremlja?

Od. To pomeni voshenje de bi ranzimu svetila vezhna luzh, to je v' nebesih,

Pr. Sakaj mafhnik vershe napervo malo perfti na merlizha?

Od. To ftori k' spominu, de zhlovek je is semlje in spet se v' semljo poverne. „Prah fi bil, prah bofh.“

Pr. Sakaj na grobe krishe postavljajo?

Od. Krish na grobu pomeni, de je tukaj Kristjan pokopan, kter je v' Kristusa veroval in fkosi svet krish odreshen bil.

Pr. Od kod je pa navada gostarije napravljati po tém, ko so merlizha sagrebli, ktere imenujejo sedmine, kar je she sdaj v' nekterih krajih navada?

Od. Ta navada je od prvih zhafov. Kader je kdo umerl in kolikaj premo-shenja sapustil, so njegovi verbi jedila napravili in reveshe s' njim napafli, sato de so sa ranziga molili. Sdaj pa kjer sedmino napravijo revesham malo dado, jih nezajo poklizati k' pojédni, ampak vse sami pojedó in popijó, in tako kma-lo na ranziga posabijo. Velikrat se she per sedminah sa voljo verbshtine sbesédi-jo. Nespodobi se to katoljshkim Kristja-nam.

K o n z.

Sapopadik in Kasaviz.

I. Advent	Stran	3
II. Boshizh	"	4
III. Novo Leto	"	5
IV. S. Trije Kralji	"	6
V. Svezhniza	"	7
VI. Tri Predpepelnizhne Nedéle	"	8
VII. Pušt	"	9
VIII. Shtirdefetdanfki Post. Pepelnizhna Sreda	"	10
IX. Drugi Posti. Kvaterni Posti	"	12
X. Zvetna Nedéla	"	13
XI. Velki Teden	"	14
XII. Velikanozhna Nedéla	"	16
XIII. Béla Nedéla	"	16
XIV. Vnebohod Kristušov	"	17
XV. Binkušhti	"	17
XVI. Prezešje. I. Prezešja S. Marka . .	"	18
II. Prezešje krishoviga Tedna	"	19
III. Prezešja S. Refhniga Telefa . . .	"	20
XVII. Velki Shmarn, ali Vnebovsetje Ma- rie Devize	"	21
XVIII. Mali Shmarn, ali Rojstvo Marie Devize.	"	21
XIX. Roshenkranz	"	21
XX. Zerkveno Shegnanje	"	22
XXI. Prasnik Vsih Svetnikov	"	23
XXII. Svonovi	"	23
XXIII. Od Zerkva	"	26
XXIV. Od Pogrebov	"	33

Journal of the American Medical Association

